

МАТЕМАТИКАНЫ, ИНФОРМАТИКАНЫ ЖАНА ФИЗИКАНЫ
ОКУТУУНУН УСУЛУ
МЕТОДИКИ ОБУЧЕНИЯ МАТЕМАТИКИ,
ИНФОРМАТИКИ И ФИЗИКИ
IN MATHEMATICAL COMMUNICATIONS, INFORMATICS AND
METHODS OF TEACHING FISICALY

Байсалов Дж.У., Узакова М. К.

**МАТЕМАТИКАЛЫК БИЛИМ БЕРҮҮДӨГҮ ИНТЕРАКТИВДҮҮ ОКУТУУНУН
МААНИСИ**

Байсалов Дж.У., Узакова М. К.

ЗНАЧЕНИЕ ИНТЕРАКТИВНОГО ОБУЧЕНИЯ В ИЗУЧЕНИИ МАТЕМАТИКИ

Dj.U. Baysalova, M.K. Uzakova

**IMPORTANCE OF INTERACTIVE LEARNING IN THE STUDY OF
MATHEMATICS**

УДК:372.851(575.2)(04)

Азыркы учурдагы эки баскычтуу билим берүүдөгү интерактивдүү окутуунун мааниси жана традициялык метод менен интерактивдик методдун салыштыруусу.

Негизги сөздөр: интерактив, интерактивдүү окутуу, традициялык окутуу, диалог, мектеп.

Роль интерактивного обучения в настоящее время в двухуровневом образовании. Сравнение традиционного метода обучения и интерактивных методов.

Ключевые слова: интерактив, интерактивное обучение, традиционное обучение, диалог, школа.

The role of interactive learning at the present time in two-level education. Comparison of traditional and interactive teaching method by the method of.

Keywords: Interactive, interactive learning, traditional teaching, dialogue, school.

Азыркы кездеги дидактикалык системаны жакшыртууга болгон кескин керектөөдөн окутуунун интерактивдик методдоруна кызыгуу келип чыккан. Бул иш окуучуларга ашыкча тапшырма берүү менен эмес педагогдун чеберчилиги менен ишке ашышы керек. Массалык мектепке мүнөздүү болбогон окутуучу менен окуучулардын ортосундагы паритеттүү мамилелерге педагогикалык катнаш процессинде окутуунун интерактивдик методдору класстарга жаңы философияны жана маанилүү билим берүүнүн баалуулуктарын алып келет. Демек мен интерактивдик окутуу жөнүндө сөз кылаардан мурда бул окутуунун кээ бир түшүнүктөрүн тактап кетсем.

«Интерактив» сөзү Inter өз ара (взаимный) жана act-кызматташуу деген англис сөзүнөн алынган жана ал өз ара кызматташуу дегенди билдирет. «Интерактивдик окутуу» деген терминдин өзү 20-кылымдын 80-жылдарында пайда болгон. Ал эми көптөгөн маалыматтарды алып карасак ушул эле 80-жылдардын башталышында интерактивдик окутуунун беш баскычы иштелип чыккан: Курчап турган

чөйрөнү изилдөө, ыктардын байланышы, диалог-дискуссия, ролдук оюндар, кыймылдуу көнүгүүлөр.

Интерактивдик окутуу-бул жөндөмдүү уюштуруулардын эки жактуулугу жана окуп таанып-билүүчүлүк иш-аракеттердин жүрүшү. Бул окутуунун түзүлүшү аң-сезимдүү менен татаал жаратуулар бат-бат конфликтүү окуялар берилген маалыматтарды толук шарттарда тапшырылган максаттарга жетүүгө окуучулардын чечимин к.а. болуп саналат. Демек, бул интерактивдик окутуу өзүнүн негизделишинде батыштын улуу педагогдору менен психологдорунун (Р.Борт, А.Камбе, А.Маслоу, К.Роджерс ж.б.) ачып окутуу концепцияларын (Д.Бруней, Е. Торренс ж.б.) жаңы билим берүүнүн француздук группасы (П.Ложевин, А.Валлон, Ж.Блаже, С.Френс, А.Басси, С.О.Бассис ж.б.) идеяларын камтыйт. Алардын булагы орус педагогдору, ойчулдары (В.О.Ключевский, А.П.Блонский, А.С.Макаренко, С.Т.Шацкий, В.А. Сухомлинский) жана педагог-новаторлордун (Ш.А.Амонашвили, И.П.Волков, Е.Н.Ильин, В.Ф.Шаталов) эмгектеринде орун алган.

Интерактивдик окутуунун проблемаларынын азыркы учурдагы изилдениши. И.Бутенко, Р.Вайсен, М.Д.Виноградова, Б.И.Бервин, Е.Галицкая, Н.А.Ковал, М.А.Молчанова, В.Н.Бетрова, И.Смирнова, Н.Суворова, М.И.Чошанов, (бир нерсе жөнүндөгү ой, жалпы түшүнүк)

- өзүн-өзү текшерүү жана баалоо идеясы;
- окуучуларга ылайыктуу болгон (чакан)

чөйрө түзүү;

- жекече ыкмалары;
- көздөгөн максатка жетүүдөгү татаал

жолдор;

- ар бир проблемага жетүүгө көңүл буруу.

Окумуштуулардын теориялык изилдөөлөрүн жана педагог-новаторлордун иш-тажрыйбаларына таянып, интерактивдик окутууну төмөнкүдөй негизги беш багытка бөлүүгө болот: [7]

1. окуучу-ишмердүүлүктүн субъектиси (катышуучусу);
2. өз ара кызматташуу;
3. комфорттук шарттар;
4. активдүүлүктү жогорулатуу (өстүрүү);
5. бирдиктүү өндүрүмдүүлүк, ишмердүүлүк.

1-багыт. Окуучунун жекечелигине (личносту) ориентация алуу: окуу иштеринде окуучу активдүү катышуучу (субъект) ага жекече мамиле жасоо. Азыркы окуудагы гуманитардык парадигма биринчи планга личносту (инсанды) коюп, аны таанып, анын ар тараптуу өсүшүнө шарт түзүп берет. Бул болсо мектептеги билим берүүнү модернизациялоонун бирден-бир негизги багыты болуп эсептелинет. Каттуу авторитардык башкаруунун концепциясында (анда окуучу окутуунун таасирдүү объектиси катарында каралат) окуу субъектинин өз алдынча таанып билүү ишмердүүлүгүн жана демилгесин колдоо, чеберчилик менен иштөөсүнө шарт түзүү, окууга чыгармачылык мамиле жасоого жана педагогикалык кызматташтыкка чакыруу, бөлүмдөрүн уюштуруу системасына өтүү. Интерактивдик окутуу ушуларга жана «эске тутуу» мектеби (школа памяти) «ойлонуу мектебине» орун бошотот.

Окуучулардын окуудагы ишмердүүлүгүнүн уюштурууда, мугалим өзүнүн көз жаздымында бир убакта көптөгөн аспектилерди сактоо керек, алар: окуучулардын ишке жалпы даярдыгы, берилген окуу предметине карата көз караштары, ситуациянын өзгөрүшүнө жана аны окуучуларды башкаруусуна мугалимдин жетекчилиги, өздөштүрүү процессинин жүрүшүндө тескери байланышты такай колдонуу.

2-багыт. Окуу процессинин катышуучуларынын көп жактуу контакты (байланышы), комплекстүү системасы: кичине (чакан) группаларда иштөө; социалдык өз ара катыштагы чыгармачылыктын пайда болушу; окуу процессинде катышкандардын өз ара иш-аракеттеринин интенсивдүүлүгү; элдер менен байланыш түзүүнү калыптандыруу; бир убакта бардык катышкандарды окуу процессине тартуу (катыштыруу).

Пикир алышуу окуу процессинин зарыл шарты болуп саналат. Бул личностун өнүгүшүнүн механизми болуп саналат. Оптималдуу (абдан ыңгайлуу) педагогикалык пикир алмашуу окуу ишмердүүлүгүнүн жакшы өтүшүнө шарт түзөт. Бул болсо мугалимдин ишмердүүлүгүндө окутуунун өз ара иш-аракеттердин процесси катарында коргоо менен, “Мугалим-окуучу”, “окуучу-окуучу”, “окуучу-окуучулар” деген пикир алмашуу системасында өзүнүн пикирин өзгөртүүгө мүмкүндүк берет.

Интерактивтик окутуу бардыгынан мурда субъектилердин окуу процессинде ар түрдүү варианттагы (аңгеме, талкулоо, диалог) өз ара иш-аракеттер. Бир эле процесстеги эки субъект партнер болуу менен, бирине-бири билдирип, бирине-бири үстөмдүк кылбоо менен чоң жана кичиненин союзун түзүүчү иш аракеттерди жасашы керек.

Интерактивдүү окутуунун өзөгүндө төмөндөгүдөй психотерапиялык негиз орун алат: ал ишмер-

дүүлүктүн процессинде бардык катышуучулардын өз ара байланыштарында ыкмаларда, комфорттук шарттарды түзүү. Пикир алышуу процессинде окуучулардын билимдери, нравалык сапаттары өсөт жана кеңеет, пикир алмашуу көндүмдөрү, коллективде иштөөдөгү билгичтиктери калыптандырылат. Интерактивдүү окутууну уюштуруунун негизги шарттарынын бири болуп диалог эсептелет. Окуу диалогу окуучулардын өздөрүн ойлондурууга зарыл шарттарды түзөт. Диалог учурунда ар түрдүү көз караштагы бири-биринен айырмаланган пикирлер талкууланышы мүмкүн. Мындай диалогдо окуучу өзүнүн көз карашын жактоого үйрөнөт, алган информацияга таянбастан өзү ойлоп тапкан чечим боюнча пикирин айтат, сүйлөшүп жаткан окуучуну өзүнүн айтканы туура экендигине ынандырат, дискуссияга катышат, анын сунушуна «кошуламын» же «каршымын» деген аргументти айтууга, эркин сүйлөөгө жана башканы угууга үйрөнөт. Диалогду уюштуруу анын мөөнөтүн чектөө менен берүү керек, себеби бардыгы ага катышууга мүмкүндүк алуусу керек. Диалог учурунда талкууланып жаткан маселе боюнча гана сүйлөтүү, пайда болгон ойлорду талдоо, ага өзгөртүү киргизүүгө үйрөтүү керек.

Традициялуу окутуу менен интерактивдик окутууну салыштыруунун анализи. Традициялуу окутуунун чоң тарыхы, чоң тажрыйбасы бар. Азыркы мугалимдердин бардыгы традициялык мектеп, жогорку окуу жайын бүтүрүшкөн, алар традициялуу тажрыйбаларды үйрөнүшкөн. Традициялуу мектептер өнүгүүгө, өсүшкө бут тосот деген туура эмес. Традициялуу мектептер окутууда жана адистерди даярдоодо чоң салымын кошкон. Бул системада окутууну уюштуруу боюнча окуу-методикалык адабияттар абдан кеңири чыгарылган. Традициялуу окутуунун өзгөчөлүгү анын максатында. Бул окуу процессинин башка бардык структуралык элементтерин аныктайт. Окутуунун максатын өзгөртүү анын бардык түзүүчүлөрүн жаңылоого шарт түзөт жана позициясын өзгөртөт. Ар кандай окутуу, мейли ал традициялуу же башка түрү болсун, бардыгы жашоого милдеттүү. Ар биринин өзүнүн максаты болот. Азыркы коом адам баласын өзүнүн башкы байлыгы деп жарыялады.

Бул окутуунун традициялуу түрүн интерактивдик окутууга өзгөртүүнү талап кылды. Традициялуу жана интерактивдүү окутууларды салыштыруунун мүнөздөмөсүн карап көрөлү. Традициялуу окутууда билим даяр продуктка айланат, ал мугалим тарабынан окуучуга берилет, мында окутуунун жекече таанып-билүү мүмкүнчүлүктөрү эске алынбайт, ал пассивдүү ролдо болот. Мындай формада окутуу окуучуларда угууну гана калыптандырат, алардын потенциалдуу чыгармачылыктары ачылбайт, ал башкалардан алган чечимдерине макул болуп кала берет. Бул болсо социалдык барабарсыздыкка (тең эместикке) мыкты дегендерге (авторитет) баш ийүүгө алып келет.

Традициялык окутууда өзгөчө окуган окуучуга багытталган окутуу аңгеме формасында болуп, мугалим менен окуучу субъект-объект байланышында

болот. Традициялуу окутууда мугалимдин жекече-лиги (билим ж.б.) эң башкы ролдо болот. Мындай окутуунун артыкчылыгы психикалык функцияларын (акыл, эс, ойлонуу, көңүл коюу) окуучулардын жекече сапаттарын (көңүл буруусу, аракетин, аткаруучулугун, тартиптүүлүгүн ж.б.) аныктоо менен өстүрүү болуп саналат. Традициялуу окутуу билимди, билгичтиктерди жана көндүмдөрдү экзамен учурларында аныктоону башкы орунга коет.

Интерактивдик окутууда эң башкы орунга окуучунун уникалдуу личносту коюлат, анын билим жана көндүм системасын алуудагы потенциалдуу мүмкүнчүлүктөрү эске алынат.

Билим даяр түрүндө берилбейт, ал окуу процессине катышкандардын бардыгын изденүү, кызыгуу, чыгармачылыгына кубануу менен ишке киргизүүгө мүмкүнчүлүк түзөт. Окуу процессин

ушундай уюштурууда алынган билимдер продуктивдүү болуп саналат.

Адабияттар:

1. А.М.Радьков «Активизация обучения математике студентов в 1 курсе в педагогическом вузе», // автореферат. Минск-1982.
2. Л.П.Кибардина, Ж.Ж.Жарылдаева Азыркы учурда башталгыч мектептерде сабак берүү.Б.: Мектеп.-1991ж.
3. Белкин А.С. Ситуация успеха. Как ее создать.-М.: Просвещение, 1991.
4. Горячкина Е.В. Тренинг-как одна из форм обучения учителя общению.
5. Журовкева Н.Т. Коллективные формы работы на уроках математики// Начальная школа.2000, №5.
6. Кавтарадзе Д.Н. Обучение и игры.М.:1998
7. Кибардина Л.П, Абдулдаев Д.А. Интерактивные обучения в вузе. Каракол.2003.

Рецензент: к.п.н., и.о.доцент Сагыналиева Н.К.